

Historia parafii

Wybrane fragmenty z opracowywanej monografii:

„Zarys dziejów parafii w Kotuniu 1922-2021”

Wstęp.

Przystępując do pisania monografii parafii w Kotuniu z okazji 100-lecia jej istnienia, zastanawiałem się jak ukazać wiarę kilku pokoleń parafian, stanowiącą dziedzictwo kultury duchowej ludności słowiańskiej mieszkającej w dolinie rzeki Świdnicy od kilku tysięcy lat.

W X wieku wraz z przyjęciem chrześcijaństwa, nastąpiło włączenie do dawnej kultury słowiańskiej nowych wartości kultury greckorzymskiej i judeochrześcijańskiej, które stały się fundamentem stworzenia własnej kultury narodowej. Pierwszą spoiną narodu jest wiara, potem język, wspólna mowa i jej arcydzieła oraz pamięć dziejów państwa z jego tradycjami. Główny nurt polskiej kultury jest chrześcijański i katolicki. W 966 roku, wraz z przyjęciem chrześcijaństwa, w dawną wiarę pogańską wszedł Jezus Chrystus i Jego Matka. Najstarszym pomnikiem polskiej literatury jest średniowieczna pieśń „Bogarodzica”. Jest ona nie tylko pieśnią. Jest wyznaniem wiary, jest polskim symbolem, polskim *credo*, jest katechezą, jest dokumentem chrześcijańskiego wychowania.

(...)

Obchody setnej rocznicy skłoniły mnie, aby w sposób szczególny ukazać wydarzenia i ludzi, którzy już od początku XX wieku dążyli do powstania parafii w Kotuniu, budowali i upiększali świątynię, najpierw drewnianą, później murowaną oraz organizowali życie parafialne i wnosili swój wkład w kulturę chrześcijańską, która na terenie Polski rodziła się przed tysiącem lat.

(...)

Rozdział I. Osadnictwo i wierzenia ludzi na terenie Kotunia do XIX wieku oraz rozwój wsi na początku wieku XX.

(...)

Ludność żyjąca nad Wisłą i Odrą, która w X w. znalazła się w obrębie państwa księcia Mieszka I miała za sobą długą historię setek i tysięcy lat. Ich dzieje możemy poznać na podstawie wydobywanych z ziemi fragmentarycznych śladów materialnych. Niepełnych, a jednak jakże ciekawych i pomimo wszystko rzucających światło na kulturę - przede wszystkim kulturę materialną. Niewielką częścią społeczeństwa prapolskiego byli też ludzie mieszkający w dolinie rzeki Świdnicy.

(...)

O wierzeniach mieszkańców Kotunia przed przyjęciem chrześcijaństwa świadczą znalezione tu zabytki cmentarzysk popielnicowych kultury łużyckiej z epoki brązu (okres halsztacki) i jej schyłkowej fazy - kultury pomorskiej (lata 550-400 przed n. Chr.) oraz grób podkloszowy z okresu halsztackiego D u schyłku kultury łużyckiej. Możliwe jest, że pochodzi on nawet z przełomu okresu halsztackiego i lateńskiego[1]. Zwyczaj palenia ciał zmarłych rozprzestrzenił się w związku z oddziaływaniem wpływów idących z południowego wschodu. Zaszły w tym czasie głębokie przemiany w dziedzinie wierzeń religijnych.

(...)

Przyjęcie nowej cywilizacji i chrześcijaństwa scementowało nasz naród, który z luźnych wspólnot plemiennych stał się jednolity kulturowo. Staliśmy się narodem, który uczył się zawierzać Chrystusowi, przyswajając słowa czeskie, niemieckie, łacińskie po to, by zrozumieć wiarę; polska kultura stawała się uniwersalna[2].

(...)

Rozdział II. **Geneza parafii w Kotuniu**

Początki duszpasterstwa w Kotuniu wiążą się z opanowaniem w 1906 roku kościoła parafialnego w Żeliszewie przez mariawitów z Cegłowa. Kotuń należał do tej parafii od 1769 roku. Parafianie żeliszewscy nie byli zadowoleni ze swego duszpasterza, a część z nich w ramach bojkotu chodziła do kościoła w Cegłowie, gdzie byli księża mariawici.

(...)

Większość parafian przeszła na mariawityzm. Wiernych Kościołowi katolickiemu pozostało w całej parafii zaledwie kilkanaście rodzin z folwarków oraz spośród inteligencji i kolejarzy stacji kolejowej Broszków w Kotuniu[3].

(...)

Gdy nie powiodły się misje kapłanów ks. Adolfa Pleszczyńskiego, ks. Józefa Scipio del Campo i innych, nominację biskupią nr 1586/1906 na proboszcza parafii Żeliszew, z poleceniem przywrócenia jej dla Kościoła katolickiego, otrzymał 15 marca 1906 roku od J. E. Ks. Biskupa Władysława Kogłarskiego ks. Antoni Kotyło, młody kapłan, urodzony 2 czerwca 1877 roku w Woli Radzęckiej, pow. Biłgoraj. Święcenia kapłańskie, po ukończeniu Seminarium Duchownego w Lublinie, otrzymał 29 czerwca 1903 roku w kaplicy biskupiej z rąk Bpa Franciszka Jaczewskiego, obrońcy wiary katolickiej w czasach prześladowania kapłanów i Kościoła przez władze carskiej Rosji.

(...)

Jednak ludzie zgromadzeni w kościele nie dopuścili do objęcia parafii. Ze względu na fizyczny i słowny atak, ks. Kotyło wrócił do Kotunia.

Młody, pełen energii kapłan, nie zrezygnował z objęcia pierwszej w jego życiu parafii, do której skierował go biskup. Mając zdecydowane wsparcie mieszkańców Kotunia, postanowił zostać i pełnić powierzoną mu godność proboszcza parafii. Nazajutrz w dużym domu Jana Krasnodębskiego, przy obecnej ulicy Gorzkowskiego, urządzono kaplicę, ołtarz i konfesjonał, a ambonę obok przy sośnie.

(...)

W 1906 roku kupiono plac od Waleriana Górskiego na nazwisko Jana Krasnodębskiego, ponieważ władze carskie nie zezwoliły na kupno placu na parafię.

Biskup Jaczewski z Lublina uzyskał pozwolenie na budowę kościoła w Kotuniu. Jeszcze w 1906 roku wykonano fundamenty.

(...)

W roku 1912 na rektora kaplicy w Kotuniu przeniesiony został wikariusz z parafii Ryki ks. Stefan Boćkowski. Posługę rozpoczął od budowy drewnianej kaplicy na placu kupionym w roku 1906.

(...)

Rozdział III. **Powstanie parafii Św. Antoniego Padewskiego w Kotuniu, jej rozwój i działalność duszpasterska.**

1. E. X. Biskup Henryk Przeździecki utworzył parafię Kotuń 1 lutego 1922 roku. Do utworzonej parafii włączył wsie: Kotuń, Józefin, Polaki Włościańskie i Polaki Szlacheckie. W dniu utworzenia liczyła 1000 osób. Na jej terenie był jeden prawosławny, kilkudziesięciu mariawitów i kilkanaście rodzin Żydów Parafia Kotuń została dekretem nr 223 z 5 marca 1922 roku włączona do dekanatu Skórzec.[4].

Pierwszy proboszcz, ks. Franciszek Goliszewski, przybył do Kotunia 5 kwietnia 1922 roku, inkardynowany z diecezji łódzkiej.

(...)

W czasie organizowania parafii na cmentarzu przykościelnym ustawiono figurę Najświętszej Maryi Panny przewiezioną tu z Broszkowa. Figura była w parku przy pałacu. Ufundował ją w 1889 roku Jan Bisping na pamiątkę Teresy z Bispingów Bujnowej.[5].

(...)

Ks. Pabisiewicz był proboszczem w Kotuniu do 25.09.1924 r.[6]. Po nim przez krótki okres czasu proboszczem w Kotuniu był ks. prałat Roman Wilde, kanclerz Kurii i członek Rady Administracyjnej. 17 lutego 1925 roku Kuria

Biskupia mianowała proboszczem parafii Kotuń ks. Józefa Nieślonego. Parafia w roku 1925 powiększona została o wsie Broszków i Pieróg[7].

(...)

Po 20 latach i 7 miesiącach pionierskiej pracy w Kotuniu, w 1945 roku ks. Józef Nieślony wyjechał do Olesna na Śląsku Opolskim[8]. Pozostawił rozpoczętą budowę kościoła murowanego, przerwana wybuchem wojny z Niemcami i okupacją w latach 1939-1944.

(...)

Kolejny proboszcz, ks. Henryk Liszewski, przejął parafię 8 września 1945 r. Jego długie, trwające 35 lat, pasterzowanie przyczyniło się do rozwoju parafii. Głównym dziełem jego życia była budowa i wyposażenie nowego, murowanego kościoła. Dbał również o życie duchowe parafian.

(...)

W 1958 roku założyły w Kotuniu swój dom zakonny siostry służebniczki Chrystusa Ukrzyżowanego, które mieszkaly tu do 1980 roku, wnosząc wiele dobra do parafii i dając przykład życia chrześcijańskiego[9]. Szczególnie widoczna była siostra Jolanta – Jadwiga Polkowska. Prowadziła katechizację, opiekowała się młodzieżą i kościołem oraz uczestniczyła w życiu parafii, szczególnie podczas wędrówki Różańca Świętego i obrazu Matki Bożej po domach wszystkich parafian.

(...)

Podczas przygotowań do obchodów 1000-lecia chrztu Polski parafia Kotuń w niedzielę 17 października 1965 roku oddała się w niewolę Matce Bożej i ponowiła to oddanie 29 października 1967 roku na zakończenie Nowenny do Maryi Matki Kościoła. Akt oddania parafii w macierzyńską niewolę Matki Kościoła za wolność Kościoła, zaczynający się od słów: „Bogurodzico, Dziewico, Matko Kościoła Chrystusowego i Matko nasza! My kapłani i lud Boży parafii Kotuń stajemy dziś przed Tobą, przejęci głęboką troską o Kościół Chrystusowy na całym Świecie, a zwłaszcza w Ojczyźnie naszej, na progu nowego Tysiąclecia Wiary, o życie Boże naszej parafii i w rodzinach, o naszą wierność Bogu, Krzyżowi i Ewangelii Chrystusowej. Pragniemy szczególnym aktem oddać się Tobie całkowicie na własność, tzn. macierzyńską niewolę i w Twoje dłonie złożyć wszystko, co mamy najdroższego. (...)” został wpisany do Wieczystej Księgi Parafii Kotuń 1965.

(...)

W 2002 roku w parafii Kotuń podczas Mszy św. koncelebrewanej 14 kwietnia przez ks. Wiesława Wysznińskiego – OFM Cap., asystenta regionu lubelskiego, i ks. kan. Kazimierza Komara – proboszcza parafii Kotuń złożyły profesję wieczystą członków Franciszkańskiego Zakonu Świeckich: Elżbieta Pieciukiewicz z d. Myrcha, Teresa Klimek i Krystyna Kubaj, Do profesji wieczystej przygotowywały się od stycznia 2001 roku na spotkaniach organizowanych co dwa tygodnie pod kierunkiem siostry przełożonej Bogumiły Zadrożnej z Łukowa – mistrza formacji regionu lubelskiego. Dołączyła do nich nowicjuszka Aleksandra Buzuk.

(...)

Ks. Boruc zorganizował odnowienie obrazu Matki Bożej Częstochowskiej, chrzcielnicy, krzyża procesyjnego, feretronów i innych przedmiotów kultu. Podjął starania o pozyskanie relikwii św. Siostry Faustyny, które zakończyły się sukcesem[10]. Relikwie parafia w Kotuniu otrzymała z Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Krakowie-Łagiewnikach 31 maja 2007 roku. Jest to relikwia II stopnia, pochodzi z habitu, w którym Apostółka Bożego Miłosierdzia była pochowana na cmentarzu zakonnym w Krakowie-Łagiewnikach do czasu ekshumacji[11].

(...)

Rozdział IV. Uposażenie w ziemię i budynki kościelne

Erygowanie parafii w Kotuniu w 1922 roku wymagało uporządkowania własności placu, na którym była kaplica. Plac ten o powierzchni 4 i ½ morgi kupiony był w 1906 roku od Waleriana Górskiego i Antoniego Wasiaka na nazwisko Jana Krasnodębskiego w celu budowy kościoła, ponieważ władze zaborcze rosyjskie nie pozwalały kupić placu pod budowę kościoła[12].

(...)

Na podstawie wydanej decyzji oraz Postanowienia Biura Notarialnego nr 4619/91 z 3 września 1991 r. została założona księga wieczysta nr 47196 w Państwowym Biurze Notarialnym w Siedlcach, obejmująca wszystkie działki o łącznej powierzchni 3,68 hektara[13].

(...)

W 1924 roku ks. Pabisiewicz kupił za wygospodarowane trzy miliony marek polskich podkłady kolejowe ze Stacji Siedlce na budowę plebani oraz pozyskał na podwaliny 24 bale grubości 18 cm z majątku Broszków[14]. Nie zdążył zrealizować zamierzonej budowy przed odejściem z parafii. Plebanię murowaną pobudował ks. Józef Niesłony w latach 1926-1929[15]. W latach siedemdziesiątych budynek został otynkowany.

(...)

Otwarcia nowego budynku – świetlicy socjoterapii dokonał Ks. Biskup Jan Wiktor Nowak, który w asyście ks. Komara, przeciął wstęgę i poświęcił nowy obiekt. Mimo padającego deszczu, przed wejściem do budynku licznie zgromadzili się parafianie[16].

(...)

Rozdział V. Historia budowy murowanego kościoła i jego wyposażenie

Utworzenie 1 lutego 1922 r. parafii w Kotuniu umożliwiło budowę kościoła murowanego na istniejącej od 1906 roku podmurówce. Wstępne czynności podjął ks. Konstanty Pabisiewicz, który objął parafię 29 maja 1923 roku. Parafia otrzymała zezwolenie na zbiórkę pieniędzy na terenie całej diecezji. Kuria Biskupia w Siedlcach wydała w tej sprawie 12 lipca 1923 roku pismo ważne do końca roku 1924. Wykonana została pieczętka z napisem „Ofiara na budowę Kościoła” [17]. Powołano też komitet budowy kościoła, który podjął starania o pozyskanie funduszy.

(...)

Odejście 25 września 1924 roku ks. Pabisiewicza z parafii spowodowało, że budowy nie rozpoczęto.

Wznowienie działań w sprawie budowy kościoła podjął ks. Józef Niesłony zachęcony przez wicedziekana dekanatu katedralnego ks. Teofila Wągrowskiego podczas wizyt dziekańskich w latach 1933 i 1934[18].

(...)

Do budowy przystąpiono 16 sierpnia 1936 roku. Do września 1939 roku wybudowano dwie baszty z wieżą i część głównej nawy z chórem.

(...)

Dalsze prace budowlane prowadził nowy proboszcz ks. Henryk Liszewski i powołany przez niego Komitet Budowy Kościoła w Kotuniu w składzie: organista Teofil Bartoszek, ks. Henryk Liszewski, Aleksander Ceranka, J. Kamiński i Stefan Tokarski.

(...)

Uroczystego poświęcenia nowego kościoła pod wezwaniem św. Antoniego Padewskiego dokonał J. E. Ks. Biskup Ignacy Świrski, Ordynariusz Diecezji Siedleckiej, 4 lipca 1954 roku .

(...)

W 1956 roku firma Stanisława Klimkowskiego zbudowała duży ołtarz z płyt marmurowych wykonanych przez firmę kamieniarską J. Sybnewskiego w Warszawie. Tabernakulum na ołtarz wykonał T. Krasnodębski z Siedlec. W 1957 roku wykonano drewniane lichtarze do głównego ołtarza i dwa duże żyrandole. Balustradę oddzielającą prezbiterium od nawy głównej wykonano w 1958 roku.

(...)

Po uzyskaniu w lutym 1988 roku przez proboszcza ks. mgr Władysława Pietrzaka zgody J. E. Ks. Bp. Jana Mazura, Ordynariusza Diecezji Siedleckiej, w ołtarzu głównym wykonano tryptyk, przedstawiający sceny z życia św. Antoniego Padewskiego oraz obrazy do ołtarzy bocznych: Miłosierdzia Bożego i Niepokalanego Poczęcia

(...)

W 1999 roku staraniem ks. kan. Kazimierza Komara został ufundowany marmurowy ołtarz (posoborowy), usytuowany w centrum prezbiterium. Marmurem wyłożono także posadzkę w prezbiterium. Ołtarz konsekrował w niedzielę 25 kwietnia J. E. Ks. Biskup Jan Wiktor Nowak podczas Centralnej Uroczystości Nawiedzenia parafii Kotuń przez Święte znaki: Krzyż Pratulicki, Obraz Matki Bożej Leśniańskiej i relikwie Męczenników Podlaskich oraz odprawił przy tym ołtarzu pierwszą Mszę świętą. Księżu Biskupowi asystowali pochodzący z parafii Kotuń ks. Andrzej Ruszkowski i ks. Marcin Todorski.[19].

W 2009 roku proboszcz ks. Kazimierz Chelstowski przeprowadził wymianę dachu kościoła na nowy. Za jego pasterzowania, w 2011 roku wykonano ocieplenie ścian kościoła i wymianę okien.

(...)

Rozdział VI. Organizacje kościelne i życie parafialne

Ważnym ogniwem w działalności duszpasterskiej i życiu parafian są organizacje i ruchy kościelne. Gdy J. E. ks. dr Henryk Przeździecki, Biskup Podlaski, erygował w 1922 roku parafię w Kotuniu, nie istniały już zorganizowane w 1906 roku przez ks. Antoniego Kotyłę bractwa religijne i towarzystwo miłosierdzia chrześcijańskiego[20].

Pierwszą organizacją kościelną w Parafii Św. Antoniego w Kotuniu był chór zorganizowany w maju 1922 roku. Zachowało się zdjęcie z tego roku. Jest na nim piętnaście młodych kobiet. W środkowym rzędzie z lewej siedzi Florentyna Kurkus, w środku proboszcz ks. Goliszewski. Działalność chóru trwała do lat 40. XX wieku. W ostatnich latach prowadził go organista Teofil Bartoszek.

(...)

Ks. kan. mgr Władysław Pietrzak, proboszcz parafii w Kotuniu w latach 1985-1993, zorganizował obchody dożynek. Poszczególne wioski przez kilka lat przynosiły przed ołtarz plon swojej pracy przeistoczony w piękne, barwne wieńce dożynekowe, wykonane ze zboża w kształcie przedmiotów kultu religijnego, a ksiądz błogosławił je i odprowadzał w intencji rolników Msze św. Uroczystości te były ukoronowaniem corocznych wiosennych procesji poświęcenia pól.

(...)

Zamiłowanie ks. Pietrzaka do przebywania z młodzieżą i jego talent muzyczny, przyciągały do działalności w kościele młodzież, zwłaszcza tę, która chciała śpiewać i grać na instrumentach. I tak powstał kościelny zespół wokально-instrumentalny, który dbał o oprawę muzyczną głównie popołudniową Mszę św.,

(...)

Oficjalne zebranie założycielskie i wybory kierownictwa Oddziału Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w Kotuniu odbyło się 17 sierpnia 1993 roku.

(...)

Do ważniejszych działań Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w Kotuniu można zaliczyć akcję zorganizowaną 29 września 1996 roku w obronie życia nienarodzonych, podczas której zebrano podpisy do Sejmu RP[21]. W następnym roku podjęto temat przeciwstawienia się działalności świątków jehowy. Rozprowadzono dużą ilość ulotek informujących o ich złym wpływie na chrześcijan.

(...)

W czerwcu 1997 roku z inicjatywy ks. Kazimierza Komara powstał Parafialny Oddział Akcji Katolickiej. Była to odpowiedź na apel ks. bp. Jana Wiktora Nowaka, Ordynariusza Diecezji Siedleckiej. Do odrodzenia Akcji Katolickiej zachęcił w styczniu 1993 roku Ojciec Święty Jan Paweł II, podczas wizyty „Ad limina” biskupów polskich w Watykanie. Powiedział wtedy, że bez Akcji Katolickiej infrastruktura zrzeszeń katolickich w Polsce byłaby niepełna[22].

Jan Paweł II przynaglał: „**Nadszedł czas nowej ewangelizacji, wybiła godzina laikatu, rozgrywa się bitwa o Polskę. Trzeba zdać sobie sprawę, że toczy się nie tylko bitwa o Polskę, lecz także bitwa o polski laikat... Przegrana bitwa o laikat składający się w przytłaczającej większości na wszystko, co Polskę stanowi w jej 1000-letnim wymiarze dziejów – państwo o tradycji narodowej i chrześcijańskiej zarazem, a także umiłowane Królestwo Jasnogórskiej Królowej Polski – będzie przegraną Kościoła i Polski**”[23].

(...)

Akcja Katolicka wykonała nowy, metalowy krzyż i ustawiła go w miejscu starego, drewnianego przy ulicy Siedleckiej w Kotuniu. Krzyż ten został poświęcony podczas Mszy św. 14 września 2001 roku w Święto Podwyższenia Krzyża i przeniesiony z kościoła do miejsca ustawienia. Za niesionym przez członków Akcji Katolickiej krzyżem szło kilkadziesiąt osób.

(...)

Wyboru fragmentów dokonał autor Zbigniew Todorski

[1] Archeologiczny okres lateński - okres w dziejach Europy Zachodniej i Środkowej od około 400 r. przed n. Chrystusa do początków n.e. Kultura lateńska obejmuje osiągnięcia Celtów i sąsiednich społeczeństw Europy.

[2] A. Mazan, *Inna Wielkanoc*, „Nasz Dziennik” 2020, nr 88, s. 15.

[3] Ks. A. Kotyła, *dz. cyt.*, s. 51.

[4] Księga inwentarza..., s. 3; Katalog z 1929 r. podaje, że w Kotuniu jest 70 mariawitów

[5] Informacja Wiktora Mućko z 15.09.1991 r.; Wkleśły napis na tylnej ścianie cokołu figury.

- [6] „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie”, 1924, nr 8-9-10, s. 142
- [7] „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie”, 1924, nr 11-12, s. 212 i 1925, nr 2-3, s. 97; AKB w Siedlcach; Księga wizyt kanonicznych, T. I, k. 2.
- [8] Wieczysta księga parafii Kotuń z 1965 r.
- [9] Wieczysta księga par. Kotuń 1965 r; Kronika parafii, s. 8.
- [10] E. Myrcha-Jakimczuk OFS, *Moja droga...*, dz. cyt.
- [11] Dokument: Potwierdzenie autentyczności relikwii II stopnia, wydany przez Łukasze Zofię Madrola S.M, Przełożoną Domu Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach.
- [12] Księga inwentarzowa par. Kotuń, s. 2; Wywiad z Haliną Krasnodębską z 15.07.1995 r.
- [13] Archiwum par. Kotuń, Akta nieruchomości.
- [14] Księga inw. par. Kotuń, s. 17.
- [15] Księga wizyt kanonicznych, Tom I, k. 2, 5.
- [16] Kronika Parafialnego Oddziału Akcji Katolickiej w Kotuniu, s. 74-75.
- [17] Księga inwentarzowa parafii Kotuń założona 9.04.1922 r., s. 15.
- [18] Księga wizyt kanonicznych par. Kotuń, T. 1, k-11-12.
- [19] Z. Todorski, *Misje Ewangelizacyjne w parafii Kotuń. „Będziecie moimi świadkami...”*, „Podlaskie Echo Katolickie” 1999, nr. 21, s. IV.
- [20] Księga inw. par. Kotuń, s. 3.
- [21] M. Klimek, *Poprzeć cywilizację życia*, „Podlaskie Echo Katolickie” 1996, nr 24.
- [22] R. Brzezińska, *Akcja bez akcyjności*, „Słowo” 1996, nr 187.
- [23] Ks. M. Duda, dz. cyt., s. 11.